

**TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH
RESPUBLIKA ILMIY-METODIK MARKAZI**

O'ZBEK TILINI O'RGATISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA MULTIMEDIA

Mavzuning dolzarbligi

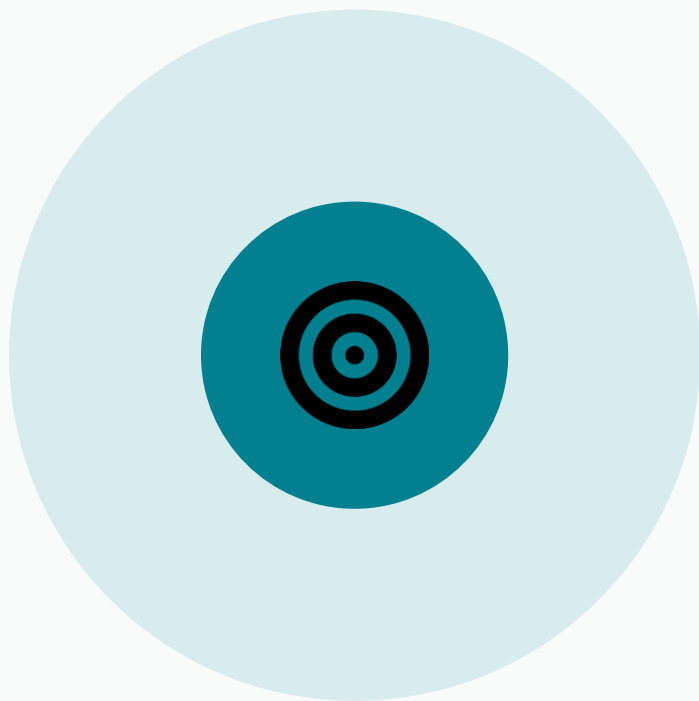
Bugungi kunda ta'lim tizimi tub burilish — an'anaviy verbal-klassik yondashuvlardan raqamli texnologiyalar va multimediamiaviy modellarga o'tish davrini boshdan kechirmoqda. Maktabgacha ta'lim yoshidagi (3–7 yosh) bolalarda davlat tilini shakllantirish jarayoni raqamli texnologiyalar yordamida tubdan yangilanishni talab qiladi.

“Ming marta eshitgandan, bir marta ko'rgan afzal.”

Kurs — nazariyadan amaliyotga o'tishni ta'minlaydigan bosqichma-bosqich dastur

Maqsad

Bu jarayon shunchaki ta'limga texnik vositalarni olib kirish emas, balki bolaning kognitiv (bilish) tuzilmalari, neyrolingvistik imkoniyatlari va psixofiziologik xususiyatlarini multimedia muhiti bilan simbiotik (uyg'un) integratsiya qilish demakdir.

Nazariy mavzular

“Tilni o‘rganish emas, til orqali muloqot qilishni o‘rganish”

Multimedia darslari

Maktabgacha yoshdagi bolalar abstrakt qoidalarni va quruq matnlarni tushunolmaydi; ular uchun har bir so‘z ortida aniq va dinamik obraz turishi shart.

Audio va video resurslar

Multimedia muhitining lingvodidaktik salohiyati miyadagi vizual-audial sinesteziya (ko‘rish va eshitish retseptorlarining bir vaqtda qo‘zg‘alishi) fenomeniga tayanadi.

Interaktiv platformalar

Raqamli texnologiyalar muhitida bola ekranda obyektning dinamikasini ko‘radi, uning akustik tovushini eshitadi va shu vaqtning o‘zida o‘zbekcha to‘g‘ri fonetik talaffuzni qabul qiladi. Natijada, miyada parallel ravishda kuchli neyron aloqalari (sinapslar) hosil bo‘lib, bu o‘zbekcha so‘z va tushunchaning tarjimasiz, bolaning ichki nutqida to‘g‘ridan-to‘g‘ri ma‘no kasb etishini ta‘minlaydi.

Nazariy mavzular

“Tilni o‘rganish emas, til orqali muloqot qilishni o‘rganish”

Raqamli xavfsizlik

3–5 yoshli bolalar uchun multimedia bilan bevosita muloqot vaqti kuniga uzluksiz ravishda 15 daqiqadan, 6–7 yoshli guruhlarda esa 20–25 daqiqadan oshmasligi ilmiy jihatdan belgilangan. Multimedia faoliyatidan so‘ng pedagog bolalarni darhol fizik-kinestetik harakatga (jismoniy daqiqalar, jonli muloqot) o‘tkazadi.

Mustaqil ta’lim vositalari

Gapiradigan elektron plakatlar: Devorga osib qo‘yiladigan, tugmachasini bosganda harflar, hayvonlar va narsalar nomini o‘zbekcha aytadigan devoriy multimedia vositalari.

Smart Qalam (Smart Pen): Maxsus kitob yuzasiga qalam uchi tekkizilganda, kitobdagi matn yoki rasmni ovozli tarzda o‘qib/tasvirlab beruvchi zamonaviy qurilma.

STANSIYA KARTOCHKASI

Chop eting, kesib, xonaga yashiring

1-BEKAT

QR-kodni skanerlang va topishmoqni yeching

Ishora: Mevaning ichi mayda donli, po'sti qizil.

"Raqamli Sayohat" treningi — 5-bekat

2-BEKAT

QR-kodni skanerlang va topishmoqni yeching

Ishora: Bahorning birinchi qizil guli, milliy bayram ramzi.

"Raqamli Sayohat" treningi — 5-bekat

5-bekat: QR-kvest — Stansiya kartochkalari

STANSIYA KARTOCHKASI

Chop eting, kesib, xonaga yashiring

3-BEKAT

QR-kodni skanerlang va topishmoqni yeching

Ishora: Insonning eng sodiq do'sti, uyni qo'riqlaydi.

"Raqamli Sayohat" treningi — 5-bekat

4-BEKAT

QR-kodni skanerlang va topishmoqni yeching

Ishora: Eng katta quruqlikda yashovchi hayvon.

"Raqamli Sayohat" treningi — 5-bekat

5-bekat: QR-kvest — Stansiya kartochkalari

STANSIYA KARTOCHKASI

Chop eting, kesib, xonaga yashiring

5-BEKAT

QR-kodni skanerlang va topishmoqni yeching

Ishora: Osmonda suzadi, yomg'ir olib keladi.

"Raqamli Sayohat" treningi — 5-bekat

6-BEKAT

QR-kodni skanerlang va topishmoqni yeching

Ishora: Bog'dagi eng mashhur mevalardan biri.

"Raqamli Sayohat" treningi — 5-bekat

5-bekat: QR-kvest — Stansiya kartochkalari

XAZINA VARAG'I

Guruh uchun javob varaqasi

Guruh nomi: _____

Har bir stansiyada QR-kodni skanerlang, topishmoqni yeching va javobning BIRINCHI HARFINI mos katakchaga yozing. Barcha harflar to'g'ri topilsa, ular yashirin so'zni hosil qiladi!

1-bekat

2-bekat

3-bekat

4-bekat

5-bekat

6-bekat

Yashirin so'z nima bo'ldi? Trenerga ayting va xazinangizni oling!

Nominatsiyalar (trener belgilaydi):

[] Eng tezkor guruh [] Eng hamjihat guruh [] Eng aniq javoblar guruhi

Amaliy mashg'ulotlar

QR-materiallar yaratish

Bola stol ustidagi oddiy ikki o'lchamli kartochkaga o'quv plansheti kamerasini qaratganda ekran sathida real hajmli, harakatlanuvchi va o'zbek tilida nutq so'zlaydigan 3D tasvir paydo bo'ladi. Ushbu yondashuv bolada neyrolingvistik darajada "makoniy vizual xotira" (Spatial Visual Memory) va hissiy bog'liqlikni uyg'otadi. Qardosh tilli bola o'zbekcha so'zni o'z ona tiliga tarjima qilmasdan, bevosita AR-tasvir bilan bog'laydi va uni uzoq muddatli xotiraga o'tkazadi.

Multimedia ssenariy ishlab chiqish

**Tarbiyachilar mashg'ulot
davomida multimedia
elementlaridan (projektor,
aqlli doska) didaktik maqsadli
foydalanish ssenariylarini
tuzadilar.**

Interaktiv o'yinlar

Butun bir o'quv dasturi yaxlit bir "Raqamli kvest" (Digital Adventure) ko'rinishida loyihalashtirilishi mumkin. Masalan, smart-doskada "Drag-and-Drop" (olib kelib qo'yish) yoki raqamli laboratoriyalarda ekranda turli sabzavotlarni birlashtirib, o'zbekcha "Milliy taom — Palov" tayyorlash o'yinlari o'ynatiladi. Bola qilgan har bir to'g'ri harakati uchun vizual effektlar va raqamli yulduzchalar bilan taqdirlanadi (Instant Feedback). Bu bolaning miyasida muvaffaqiyat gormonlarini stimullaydi va til o'rganishga bo'lgan ichki motivatsiyani barqaror ushlab turadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun mustaqil ta'lim vositalari o'yin, vizualizatsiya va multimedia elementlariga asoslanishi shart. Bu yoshda bola mustaqil o'rganishi uchun texnologiya juda sodda, qiziqarli va xavfsiz bo'lishi lozim.

Quyida bog'cha yoshidagi bolalarning o'zbek tilini mustaqil (kattalar yordamisiz yoki minimal nazorati ostida) o'rganishi uchun eng samarali raqamli va multimedia vositalari keltirilgan.

Interaktiv mobil ilovalar: Bolalar sensorli ekran orqali o'yin shaklida harflar, sonlar va ranglarni mustaqil o'rganadilar:

"Bolajon" va "Alifbe" ilovalari: Har bir harfni tovushi, yozilishi va unga mos rasmlar bilan animatsiya orqali o'rgatadi.

Mantiqiy boshqotirmalar (Puzzles): O'zbekcha nomlar bilan berilgan shakllar, hayvonlar va mevalarni joy-joyiga qo'yish orqali so'z boyligini oshiradi.

Ranglar va shakllar: Bolaga o'zbek tilida ovozli buyruq berib, kerakli rang yoki shaklni tanlashni o'rgatuvchi sodda o'yinlar.

Audio-vizual va multimedia vositalari: Eshitish va ko'rish orqali til ko'nikmalarini shakllantiruvchi manbalar:

“Aqlvoy” va “Bolajon” telekanallari ko'rsatuvlari: Ularning YouTube platformasidagi qisqa metrajli, tarbiyaviy va intellektual multfilmlari nutqni rivojlantiradi.

Ovozli kitoblar va elektron ertaklar: Bola tugmachani bosganda ertakni o'zbek tilida aniq va chiroyli talaffuzda o'qib beruvchi interaktiv kitoblar.

Bolalar uchun qo'shiqlar (Lullabies & Nursery Rhymes): Ritmli va qofiyali o'zbekcha qo'shiqlar (masalan, hayvonlar ovozlari, fasllar haqida) so'zlarni xotirada tez saqlab qolishga yordam beradi.

Fonetik tahlil va korreksiya: Bola mikrofonga o'zbek tilidagi qiyin so'zlarni talaffuz qiladi, AI algoritmlari xatoni millisekundlarda aniqlaydi.

Adaptiv javob rejimi: Tizim bolani jazolamaydi, aksincha animatsion personaj tilidan yumshoq ohangda qayta so'raydi: *"Judayam yaqin kelding! Qani, men bilan birga qaytar: G'-g'-g'oz"*.

Psixologik to'siqlarni bartaraf etish: Raqamli AI tyutor subyektiv baholamaydi, har doim sabrli va ijobiy kayfiyatda bo'ladi. Bu esa bolaga xato qilishdan qo'rqmaydigan xavfsiz til muhitini yaratadi.

Wordwall platformasida maktabgacha yoshdagi bolalarga o'zbek tilini o'rgatish uchun juda ko'p qiziqarli va sodda o'yin shablonlari mavjud. Bu yoshdagi bolalar asosan ko'rgazmali qurollar va o'yinlar orqali til o'rganishadi. Quyida Wordwall platformasida maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilari uchun o'zbek tilini o'rgatuvchi eng samarali o'yin turlari va ularning vazifalari keltirilgan:

Rasmlı moslikni topish (Match up) Vazifasi:

So'z boyligini oshirish va narsalarning nomini o'rganish.

Qanday o'ynaladi:

Ekranda mevalar, hayvonlar yoki ranglarning rasmlari va ularning o'zbekcha nomlari (yoki audio talaffuzi) beriladi. Bola rasmni tegishli so'z bilan chiziq orqali birlashtiradi. **Mavzular:** Uy hayvonlari, mevalar, sabzavotlar, kiyim-kechaklar.

Sehrli g'ildirak (Random wheel) Vazifasi:

Nutqni o'stirish va tez fikrlashga o'rgatish. Qanday o'ynaladi: Tarbiyachi g'ildirakni aylantiradi. G'ildirak to'xtagan joyda biror rasm (masalan, olma) chiqadi.

Bola o'sha rasm nomini o'zbek tilida baland ovozda aytishi yoki u haqida bitta gap tuzishi kerak.

Mavzular: Ranglar, shakllar, his-tuyg'ular (xursand, xafa).

Flashkartalar (Flashcards) Vazifasi:

Yangi soʻzlarni yodda saqlash va talaffuzni mashq qilish. Qanday oʻynaladi: Ekranda kartaning old tomonida rasm koʻrinadi. Rasm ustiga bosilganda karta teskari oʻgirilib, uning oʻzbekcha nomi chiqadi (masalan, “Kuchuk”, “Kitob”). Tarbiyachi yordamida soʻz qayta takrorlanadi.

Mavzular: Oila aʼzolari (oʻgʻil, qiz, dada, oyi), tana aʼzolari.

Qutini och (Open the box)

Vazifasi: Bolalarda qiziqish va kutilmagan quvonch hissini uygʻotish. Qanday oʻynaladi: Ekranda raqamlangan chiroyli qutilar turadi. Bola bitta raqamni tanlaydi, quti ochilib ichidan biror narsaning rasmi chiqadi. Bola rasmdagi narsani oʻzbekcha nomlashi lozim.

Mavzular: Oʻyinchoqlar, transport vositalari, sonlar (1 dan 10 gacha).

Guruhlash (Group sort) Vazifasi:

Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish va soʻzlarni turkumlarga ajratish. Qanday oʻynaladi: Ekranda ikkita savatcha boʻladi (masalan, “Yovvoyi hayvonlar” va “Uy hayvonlari”). Bola pastda turgan rasmlarni toʻgʻri savatchalarga sudrab (drag and drop) joylashtirishi kerak.

Mavzular: Uy va yovvoyi hayvonlar, qishki va yozgi kiyimlar, ranglar guruhlari.

O'zbek tili
Interfaol ta'lim platformasi

O'zbek tili interfaol ta'lim platformasi

Maktabgacha ta'lim uchun raqamli o'quv resursi

1. Kichik va o'rta guruh

O'zbek tili
Interfaol ta'lim platformasi

Kichik va o'rta guruh

Katta va tayyorlov guruh

Foydalanuvchi yo'riqnomasi

O'zbek tilini o'yinlar orqali o'rganamiz!

Ko'ramiz, tinglaymiz, takrorlaymiz va o'ynaymiz.

O'yinchoqlar

Kiyimlar

Bog'chada

Do'konda

Ob-havo

Mening kunim

2. Katta va tayyorlov guruh

O'zbek tili
Interfaol ta'lim platformasi

Kichik va o'rta guruh

Katta va tayyorlov guruh

Foydalanuvchi yo'riqnomasi

O'zbek tilini o'yinlar orqali o'rganamiz!

Muloqot

Harakat

Oila a'zolari

Tana a'zolari

Tabiat

Faslar

Mevalar

Sabzavotlar

Ranglar

Uy hayvonlari

Yovvoyi hayvonlar

Kasblar

Mehnat qurollari

Uy jihozlari

Oshxona buyumlari

3. Foydalanuvchi yo'riqnomasi

Foydalanuvchilar uchun yo'riqnomalar

Video nomini yozing...

Muloqot menyusi

Harakat menyusi

Oila a'zolari menyusi

Tana a'zolari menyusi

Tabiat menyusi

Faslar menyusi

Mevalar menyusi

Sabzavotlar menyusi

Ranglar menyusi

Uy hayvonlari menyusi

Yovvoyi hayvonlar menyusi

Kasblar menyusi

Interfaol mavzular va o'yinlar

O'yinlar va topshiriqlar orqali
qiziqarli o'rganish.

Yosh guruhlar bo'yicha
tartiblangan kontent

Kichik, o'rta, katta va tayyorlov
guruhlar uchun mos materiallar.

Video yo'riqnomalar

Har bir bo'lim bo'yicha aniq
va foydali video qo'llanmalar.

Platformaga o'tish uchun
QR kodni skaner qiling

raqamlitalim.trm.uz/uzbektili

Kutilayotgan natija

1

Tinglovchi raqamli resurslarni o'zbek tilini o'rgatish jarayoniga samarali integratsiya qila oladi

2

Video yoki interaktiv material yaratadi

3

Multimedia vositasini mashg'ulotga integratsiya qiladi

4

Xavfsiz foydalanish qoidalarini tushuntiradi

5

6

E'TIBORINGIZ UCHUN RAHMAT!